

Inventari de Mallorca

Assaig

Lectures i reflexions

Damià Pons

Leonard Muntaner. Palma, 2007

Xavier Cortadellas

Damià Pons escriu a la *Nota Preliminar de Lectures i reflexions* que recopila quaranta-nou textos que havia publicat prèviament. La immensa majoria van sortir al diari *Última Hora*, un a *Idees*, dos a *Lluc*, un fent de pròleg a *Catàleg de matèries*, de Bartomeu Fiol, un altre, també sobre Fiol, a *Estudis baleàrics*, i, encara, un últim en un llibre sobre Damia Hugué. Pons indica que les lectures se subdivideixen en vint textos de poesia i en dinou d'obres narratives. Si es mira l'índex del llibre, però, de poesia n'hi ha divuit i de narrativa quinze, perquè s'ha optat per agrupar els textos per autors.

La tercera i última part són les *Reflexions*. Van des d'una visió sobre el *minifundisme* editorial mallorquí fins a una reflexió sobre la literatura catalana i la Fira del Llibre de Frankfurt, passant a una crítica a la idea de la cultura catalana que es desprèn de *L'ós de Cuvier*, de Valentí Puig, un recordatori sobre la Mallorca que va conèixer George Sand, i, entre altres, a una anàlisi, jo diria que molt encertada, sobre els articles periodístics d'aquest gran autor que és Baltasar Porcel.

De Porcel, però, Pons en parla també en un text que escriu arran de la lectura

Damià Pons ha publicat un recull d'articles sobre el món literari. JORDI GARCIA

d'*Olímpia a mitjanit* i que va publicar en dues parts a *Última Hora*. La segona, sobre la condició identitària dels mallorquins, m'ha semblat molt suggerent, millor fins i tot que algunes *Reflexions* i, per descomptat, millor que l'intent una mica absurd –i que em perdoni– de definir què és un clàssic en el text que parla de Blai Bonet, arran de la recuperació d'*Haceldama*.

En aquella *Nota*, Pons assenyala també que va decidir-se a escriure aquests textos perquè “em convenia fer un major seguiment de l'actualitat literària” i “per la voluntat de contribuir a donar presència mediàtica, i per tant social, a la

literatura catalana”. Són unes motivacions força més personals que no pas un punt comú compartit necessàriament per molts altres crítics. Ben entès, però, l'actualitat literària i la presència mediàtica en què se centra és bàsicament mallorquina: de Miquel Àngel Riera a Àngel Terron, de Miquel Bezarés a Sebastià Alzamora, de Gabriel Janer Manila a Miquel Ferrà, Carme Riera i, també entre molts altres, Melcior Comes.

Les lectures són força més descriptives que valoratives, cosa que fa que siguin de molt bon llegir i, tal com volia Pons, molt informati-

ves. Com que, a més, les ha escrit “amb un absolut respecte pel temps i l'esforç que els autors necessàriament hi han hagut de dedicar” en alguns casos no he sabut veure prou l'anàlisi crítica i la desqualificació més rotunda, de la qual escriu que “som del tot partidari”.

En un text sobre l'antologia *Imparables*, Pons indica que a qualsevol antologia ha de quedar clar quins són els lligams existents entre els antologats i quins els objectius dels antòlegs. A *Lectures i reflexions* ho ha tingut present. I és per tot plegat que em sembla bastant clar també que no acaben de ser unes crítiques.

El poeta Lluís Calvo ha publicat un assaig. JOSEP LOSADA

El món com un llibre

Assaig

Les interpretacions

Lluís Calvo

Edicions del Salobre. Pollença, 2007

Jordi Llavina

Aquesta primera obra assagística del poeta Lluís Calvo és una autèntica exhibició de sensibilitat i de gust lector. La primera cosa que sorprèn és l'afluència de reflexions sobre filosofia, sobre Heidegger posem per cas, que l'imparable ha llegit amb fruïció i profit.

“L'absència d'unitat és probablement el tret més característic d'aquests temps en què els déus s'han retirat del món”. El dietari s'estructura en fragments que constitueixen unitats de sentit. Hi ha més pàgines de reflexió lectora –o de lectura intel·lectual vària– que no pas pàgines de reflexió quotidiana –o apunts de l'existència–. Calvo, en una de les de la primera mena, sospesa l'aportació del Noucentisme, i en treu unes conclusions que em semblen suggestives i alhora ariscades. De Carner, en diu

que té un problema d'actitud, no pas d'aptitud (i que practica –engalta– una “poesia oberta a les seduccions del mot, però tancada als batecs existencials que haurien de justificar-ne l'ús”). De Guerau de Liost, en subratlla les contradiccions respecte al moviment que va abraçar. Unes poques pàgines més enllà, però, conté en un breu capítol el record d'un cèlebre poeta andalús del 27 a partir de la postal que la seva àvia li va fer signar per al nét: “Avui la postal presideix, juntament amb una foto de Joan Vinyoli, la taula on escric. La dona era l'àvia. L'home, Rafael Alberti”.

L'autor, però, no sols reflexiona sobre literatura, sobre poesia. L'arquitectura i la pintura l'ocupen durant llargs espais d'aquest trajecte. La crítica del llenguatge també mereix comentaris incisius. La reflexió sobre religió i sobre el sentiment religiós, paràgrafs que demanen algun subratllat. La primera invocació del llibre es reserva al silenci. Però tota l'obra és un convidat a la reflexió, en uns termes intel·lectualment rigorosos, estimulants.

Passions insulars

Narrativa

Bel canto

Tomeu Matamalas

Premi de narrativa Vila de Lloseta

Moll. Palma, 2007

Óscar Carreño

Tot just comença el segle XXI i el músic manacorí Andreu Riera torna a l'illa de Mallorca després de la mort de la seva esposa, Allison, i d'una llarga estada a Londres. La compra d'un antic harmonium i l'interès per conèixer els orígens de l'instrument portarà Riera fins al vell diari de mossèn Mascaró. Sobre aquesta carcassa argumental Tomeu Ma-

talamas (Manacor, 1952) basteix una novel·la de passions desfermades i insatisfaccions vitals que ens condueix a la Mallorca de finals del segle XIX, amb la descripció detallada de la vida intel·lectual i la presència en escena d'Alcover, Moll, Galmés, Costa i Llobera i Gabriel Alomar. Però el lector de *Bel canto* també viatjarà fins a la Rússia tsarista, els EUA del Far West, els camps de concentracions nazis i l'Havana dels anys 20, on l'històric tenor mallorquí Angelo Massanet, personatge destacat de la novel·la, passarà la penúria dels darrers dies de vida observant el tarannà festiu de les famílies havaneres pel Paseo Martí.

L'obra s'estructura mitjançant dues línies narratives: el diari secret de mossèn Mascaró, quadre de costums, ple dels temes que omplien pretèrits fulletons: pugnes salvatges per herències inesperades, amors arauxats, fills il·legítims de sotana i escapulari i la lluita impossible contra les convencions socials imposades per l'època –pintura d'un temps històric a les Balears que va captar amb encert Jordi Tiñena a *Mort a Menorca* (1994)–; i el diari del músic Riera, en què se'ns desvela progressivament el conflicte vital que acabarà encerclant-lo a la Manacor d'inicis del segle XXI.

Tomeu Matamalas planteja paral·lelismes entre tots

Tomeu Matamalas ha guanyat el Vila de Lloseta. MARTA PÉREZ

dos personatges i els conflictes que els enfronten amb el seu temps històric i el seu espai –una Mallorca amb pinzellades de Villalonga i Miquel Àngel Riera–. Aquests conflictes mostren la llarga ombra de la història, els efectes de la seva herència i la impossibilitat d'escapolir-se'n.

“Al cap i a la fi, les regles elementals per escriure són bàsicament dues: tenir alguna cosa a dir, i dir-la”, matisa Riera quan inicia l'escriptura de la seva peripècia. Malgrat la presència d'un grapat de pàgines sobrees que insisteixen en temes ja descrits i que alenteixen el ritme narratiu, Tomeu Matamalas demostra tenir coses a dir i les diu prou bé.